

*Stanisław Wieteska**

TENDENCJE ROZWOJU UBEZPIECZEŃ MAJĄTKOWYCH I ŻYCIOWYCH W POLSCE W LATACH 1991–2003

1. WSTĘP

Zapoczątkowane zmiany w gospodarce narodowej w 1991 r. spowodowały także zmiany na rynku ubezpieczeń. Wprowadzenie gospodarki rynkowej przyczyniło się do wielu zmian w sektorze finansowym w Polsce. W ramach sektora finansowego zmiany objęły rynek ubezpieczeń na życie (dział I) i rynek ubezpieczeń majątkowo-osobowych (dział II).

W latach 1991–2005 ukazywały się systematycznie podstawowe dane statystyczne o rozwoju rynku ubezpieczeń w Polsce, które wymagają oceny, interpretacji i wyciągnięcia wniosków o podstawowych kierunkach rozwoju rynku ubezpieczeń w ramach reguł gry wolnorynkowej gospodarki.

Celem artykułu jest wskazanie na podstawowe tendencje w zakresie struktury ilościowej i jakościowej rynku kapitałowego w Polsce w analizowanym okresie.

Artykuł powstał w oparciu o opracowania nadzoru ubezpieczeń z lat 1995–2003, a także biuletyny Polskiej Izby Ubezpieczeń.

2. TENDENCJE ZMIAN W ZAKRESIE PODSTAW PRAWNYCH FUNKCJONOWANIA RYNKU UBEZPIECZEŃ

Podstawą do przekształceń sektora ubezpieczeniowego była ustawa z 28 lipca 1990 r. o działalności ubezpieczeniowej. Przepisy tego aktu prawnego zniosły monopol państwa w sferze ubezpieczeń, wprowadzając wiele nowych dobrowolnych ubezpieczeń w miejsce obowiązkowych, i m. in.:

– zezwoliły na podejmowanie w Polsce działalności ubezpieczeniowej w formie spółki akcyjnej i towarzystw wzajemnych,

* Prof. dr hab., Katedra Ubezpieczeń, Uniwersytet Łódzki.

- dopuścili kapitał zagraniczny,
 - ustaliły zasady funkcjonowania obcych zakładów ubezpieczeń działających na terenie Polski,
 - utworzyły takie instytucje ubezpieczeniowe, jak: Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny, Państwowy Nadzór Ubezpieczeniowy, Polska Izba Ubezpieczeniowa, Rzecznik Ubezpieczonych, Polskie Biuro Ubezpieczeń Komunikacyjnych,
 - zdefiniowały pojęcie i zakres działalności pośrednika ubezpieczeniowego, brokera ubezpieczeniowego, aktuarium,
 - ustaliły zasady funkcjonowania ubezpieczeń obowiązkowych,
 - ustaliły zasady funkcjonowania gospodarki finansowej ubezpieczyciela.
- W ciągu 12 lat ustawa o działalności ubezpieczeniowej była wielokrotnie nowelizowana. Równolegle wydano wiele przepisów szczegółowych dotyczących np. zakresu rachunkowości ubezpieczycieli.

22 maja 2003 r. ukazała się kolejna modyfikacja przepisów o działalności ubezpieczeniowej. W tej ustawie, zawarte zostały ustalenia dotyczące: oprócz części ogólnej

- ubezpieczeń obowiązkowych,
- nadzoru ubezpieczeniowego,
- pośrednictwa ubezpieczeniowego,
- ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego, Polskiego Biura Ubezpieczeń Komunikacyjnych, Rzecznika Ubezpieczeń.

Nowe ustalenia obowiązują od niedawna. Trudno jest jednoznacznie stwierdzić, na ile nowe ustalenia spełniają oczekiwania praktyki ubezpieczeniowej.

3. PODMIOTOWA STRUKTURA RYNKU UBEZPIECZEŃ

W ciągu 12 lat ok. 70 nowych zakładów ubezpieczeń uzyskało zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej. Początkowo (do 1996 r.) większość nowych zakładów podejmowała działalność w dziale II, tj. w ramach ubezpieczeń osobowych i majątkowych (tab. 1).

Tabela 1

Liczba zakładów ubezpieczeń posiadających zezwolenie ministra finansów na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w latach 1991–2002 (stan na 31.12.2002 r.)

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Dział I	5	6	7	10	13	15	21	24	31	35	36	37
Dział II	19	21	23	26	27	31	32	31	36	33	35	36
Ogółem	24	27	30	36	40	46	53	55	67	68	71	73

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Polskiej Izby Ubezpieczeniowej.

Na koniec 2002 r. liczba zakładów ubezpieczeń na życie była większa niż liczba zakładów ubezpieczeń majątkowo-osobowych.

4. KONCENTRACJA RYNKU UBEZPIECZEŃ

Koncentrację rynku ubezpieczeń możemy mierzyć udziałem składki przypisanej w poszczególnych zakładach ubezpieczeń w całości rynku ubezpieczeniowego.

Tendencję w zakresie udziałów zakładów najważniejszych w Polsce w dziale I i II przedstawiają odpowiednio tab. 2 i 3.

Tabela 2

Proces dekoncentracji rynku – udział poszczególnych zakładów ubezpieczeń działu I w rynku ubezpieczeń na życie w latach 1995–2002

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
PZU Życie SA	82,23	77,01	68,98	63,64	56,40	52,2	50,9	49,4
Commercial Union Życie SA	6,45	11,60	15,88	17,95	20,08	19,4	18,8	17,7
Amplico Life SA	4,63	7,48	8,98	9,27	10,01	10,1	10,4	10,4
ING Nationale Nederlanden SA	0,46	2,02	4,59	6,69	8,86	10,1	10,3	9,3
Pozostałe	1,23	1,89	1,57	2,45	4,65	7,6	9,6	13,1

Źródło: jak w tab. 1.

Tabela 3

Proces dekoncentracji rynku – udział poszczególnych zakładów ubezpieczeń działu II w rynku pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych w latach 1995–2002

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
PZU Życie SA	60,2	65,1	62,7	58,9	56,2	57,1	57,3	55,8
Warta SA	17,6	14,0	12,7	13,2	13,5	11,7	13,0	13,5
Ergo Hestia SA	2,5	3,3	2,9	3,8	4,6	4,6	5,5	6,3
TUR Polisa SA	3,3	3,7	4,0	–	–	–	–	–
Daewoo TU SA	1,8	1,3	1,1	1,9	2,8	3,4	2,2	–
Polonia SA (Uniqa)	2,6	2,9	3,0	2,7	2,4	2,3	2,4	2,4
Allianz Polska SA	–	–	–	–	–	3,7	3,8	3,7
Samopomoc SA	–	–	–	–	–	2,1	2,2	2,7

Źródło: jak w tab. 1 oraz: T. Tulińska, *Rozwój rynku ubezpieczeń w Polsce w latach 1990–2002*, „Monitor Ubezpieczeniowy” 2004, nr 21, s. 24–29.

Z danych zawartych w obu tabelach widzimy proces dekoncentracji rynku ubezpieczeń w Polsce w badanym okresie, który polega na stopniowym zmniejszaniu się udziału PZU w całym rynku ubezpieczeń na rzecz innych zakładów. Tendencje te dotyczą ubezpieczeń na życie i ubezpieczeń majątkowo-osobowych. Przy czym szybsze tempo spadku udziału odnotowujemy w dziale I niż w dziale II.

Dane w powyższych tabelach wskazują, że ok. 80–90% sprzedaży na rynku ubezpieczeń posiada 5 zakładów ubezpieczeń.

5. KAPITAŁ ZAGRANICZNY W POLSKICH ZAKŁADACH UBEZPIECZEŃ

W omawianym okresie nastąpił przepływ kapitału zagranicznego do sektora ubezpieczeń.

Udział kapitału zagranicznego w kapitałach podstawowych zakładów ubezpieczeń systematycznie wzrastał.

Tabela 4

Udział kapitału zagranicznego w kapitałach podstawowych zakładów ubezpieczeń
w poszczególnych latach (w %)

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Udział	24,4	22,4	20,0	13,2	14,6	18,2	25,3	32,7	50,1	59,1	67,8	72,0

Źródło: jak w tab. 1.

Według stanu na koniec 2002 r. udział kapitału zagranicznego wyniósł ok. 72%. Wynika on z dwóch powodów.

Pierwszy dotyczy napływu zagranicznych zakładów ubezpieczeń, głównie do działu I, tj. ubezpieczeń na życie.

Druga przyczyna dotyczy braku środków na pokrycie marginesu wypłacalności, zwłaszcza w dziale II. Spowodowane to było ujemnym wynikiem w rachunku technicznym ubezpieczeń.

Ujemny wynik rachunku technicznego spowodowany był głównie stratami powstałymi w ubezpieczeniach komunikacyjnych, tj. autocasco i obowiązkowymi ubezpieczeniami posiadaczy pojazdów mechanicznych.

Szczególnie duży wzrost liczby zakładów ubezpieczeń z udziałem kapitału zagranicznego notuje się od 1997 r. Z danych statystycznych wynika, że największy udział w naszym krajowym rynku ubezpieczeń posiada niemiecki i amerykański kapitał zagraniczny.

Z kolei stan zaangażowania kapitałów zagranicznych i krajowych w latach 2002–2003 przedstawia tab. 5.

Tabela 5

Wartość kapitałów podstawowych zakładów ubezpieczeń według grup inwestorów

Typ agregacji	Wartość (w tys. zł)		Udział w wartości ogółem (w %)	
	31.12.2002	31.12.2003	31.12.2002	31.12.2003
Kapitały podstawowe zakładów ubezpieczeń, w tym należące bezpośrednio do:	4 137 297	4 399 311	100,00	100,00
– podmiotów zagranicznych,	2 972 562	3 164 434	71,85	71,93
– krajowych zakładów ubezpieczeń,	461 286	569 300	11,15	12,94
– środków publicznych,	130 156	144 616	3,15	3,29
– banków,	114 121	48 706	2,75	1,11
– pozostałych krajowych osób prawnych i fizycznych	459 171	472 254	11,10	10,73

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych „Biuletynów Nadzoru Ubezpieczeniowego”.

Z danych zawartych w tej tabeli wynika, że ok. 13% zaangażowania obejmują kapitały krajowe.

Udziały akcjonariuszy w poszczególnych zakładach ubezpieczeń przedstawiono w tab. 6.

Tabela 6

Zaangażowanie kapitałowe w zakładach ubezpieczeń

Akcjonariusz / udziałowiec	Zakład ubezpieczeń	Udział akcjonariusza / udziałowca w głosach na WZA lub WZU (w %)	Wartość nominalna objętych akcji / udziałów (w tys. zł)
TU Europa SA	TUnŻ Europa SA	75,00	20 400
KU Filar SA	KU Filar – Życie SA	100,00	20 500
TU Inter Polska SA	TUnŻ Inter – Życie Polska SA	17,79	3 664
TUW SKOK SA	TUnŻ SKOK SA	26,00	19 000
PTU SA	Uniwersum – Życie TU SA	17,24	2 500
TUiR Warta SA	TUnŻ Warta WITA SA	91,54	82 776
	TUwRiGŻ Agropoli-sa SA	97,39	73 460
PZU Życie SA	PTR SA	11,88	12 500
PZU SA	PTR SA	11,88	12 500
PTR SA	PZU Życie SA	100,00	295 000
PTU SA		23,06	15 000
Razem			569 300

Źródło: opracowanie własne.

Z danych tych wynika, że w 4 zakładach ubezpieczeń zaangażowanie kapitałowe przekroczyło 90%.

6. SKŁADKA PRZYPISANA

W statystykach przygotowywanych przez wszystkie zakłady ubezpieczeń podstawowe miejsce zajmuje składka przypisana. Jest to składka należna z tytułu ochrony ubezpieczeniowej niezależnie od okresu ochrony ubezpieczeniowej, a także od tego, czy została opłacona.

Wielkość zebranej składki przypisanej brutto w poszczególnych latach przedstawia tab. 7.

Tabela 7

Wielkość zebranej składki przypisanej brutto w poszczególnych latach (w mln zł)

Wyszczególnienie	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Dział I	1 238,0	2 267,2	2 727,0	2 986,7	3 369,7	4 230,2
Dział II	7 583,9	6 445,3	6 789,7	6 656,1	6 789,5	8 224,7
Ogółem	8 821,9	8 712,5	9 516,7	9 642,8	10 159,2	12 455,1
Wyszczególnienie	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Dział I	5 361,1	6 353,9	8 076,3	8 960,0	9 435,7	9 909,3
Dział II	10 897,4	12 062,4	13 457,5	13 440,9	13 372,2	13 254,9
Ogółem	16 258,5	18 416,2	21 533,8	22 400,9	22 807,8	23 164,2

Źródło: jak w tab. 1.

Z danych zawartych w tab. 7 wynika systematyczny wzrost składki przypisanej. Jednakże w latach 1999–2002 obserwujemy stopniowe obniżanie się tempa przyrostu składki przypisanej. Oznaczać to może wyczerpywanie się pola ubezpieczeniowego.

7. ROZWÓJ POŚREDNICTWA UBEZPIECZENIOWEGO W LATACH 1997–2003

Bezpośrednie pozyskanie ubezpieczeń odbywa się za pomocą pośrednictwa ubezpieczeniowego. Pośrednictwo ubezpieczeniowe polega na zawieraniu i wykonywaniu umów ubezpieczeniowych przez agentów (przedsiębiorców) i brokerów ubezpieczeniowych.

Rozwój pośrednictwa ubezpieczeniowego w Polsce przedstawiają dane zawarte w tab. 8 i 9.

Tabela 8

Umowy agencyjne zawarte przez zakłady ubezpieczeń w latach 1997–2003^a

Wyszczególnienie	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Umowy agencyjne zawarte z:							
– osobami fizycznymi,	12 654	30 968	37 337	40 208	33 362	26 201	26 246
– osobami prawnymi,	115	500	1 057	1 481	1 324	1 727	573
– podmiotami bez osobowości prawnej	192	569	210	326	251	186	145
Dział I	12 961	32 037	38 604	42 015	34 937	28 114	26 964
Umowy agencyjne zawarte z:							
– osobami fizycznymi,	12 900	20 648	28 885	33 030	35 057	34 523	39 378
– osobami prawnymi,	733	2 934	2 285	3 149	2 929	2 982	2 167
– podmiotami bez osobowości prawnej,	2 034	4 390	4 484	3 279	3 970	2 809	468
– podmiotami „zwolnionymi”	1 748	2 202	2 132	2 682	2 214	2 896	3 111
Dział II	17 415	30 174	37 786	42 140	44 170	43 210	45 124
Razem	30 376	62 211	76 390	84 155	79 107	71 324	72 088

^a Stan na dzień 31 grudnia 2003 r.

Podmioty „zwolnione” – przedsiębiorcy, którzy zostali zwolnieni z obowiązku wykonywania działalności agencyjnej wyłącznie przy pomocy osób fizycznych posiadających zezwolenie.

Źródło: „Biuletyn Komisji Nadzoru Ubezpieczeń i Funduszy Emerytalnych” 2003, s. 48.

Tabela 9

Zezwolenia na wykonywanie czynności agenta ubezpieczeniowego^a

Wyszczególnienie	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Zezwolenia wydane na podstawie wniosków							
Zakłady działu I	1 778	14 299	57 196	48 573	32 689	25 283	19 558
Zakłady działu II	865	2 355	13 459	8 943	3 624	5 155	3 783
Wnioski indywidualne	33 630	35 322	1 200	85	44	67	15
Ogółem	36 273	51 976	71 855	57 601	36 357	30 505	23 356
Zezwolenia cofnięte ze względu na							
Zaprzestanie spełniania wymogów niezbędnych do uzyskania zezwolenia	2	8	9	14	24	35	172

Tabela 9 (cd.)

Wyszczególnienie	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Zaprzestanie wykonywania zawodu	3	8	19	12	2	1	1
Prowadzenie działalności z naruszeniem prawa	8	38	35	41	8	1	1
Ogółem	13	54	63	67	34	37	174
Decyzje odmawiające wydania zezwolenia							
Wydane odmowy	12	18	61	74	50	24	24

^a Stan na koniec roku 2003.

Źródło: jak w tab. 8.

Z danych zawartych w tab. 8 i 9 wynika, że najwięcej umów agencyjnych zawarto w latach 1999–2001 zarówno w dziale I, jak i II. Również w tym samym okresie wydano najwięcej zezwoleń na wykonywanie czynności agenta ubezpieczeniowego. Według stanu na 31.12.2003 r. ok. 160,6 tys. osób fizycznych czynnych zawodowo posiada takie zezwolenie. Również według stanu na koniec 2003 r. ok. 1250 osób posiada zezwolenie na działalność brokerską.

8. BEZPIECZEŃSTWO FINANSOWE ZAKŁADÓW UBEZPIECZEŃ

Wiele miejsca poświęca się zasadzie realności ochrony ubezpieczeniowej – zasada ta dotyczy spełnienia przez zakład ubezpieczeń wszystkich zobowiązań wynikających z zawartych umów ubezpieczenia. Oprócz zabezpieczenia kapitałowego konieczna jest także odpowiednio prowadzona polityka lokacyjna.

Warunkiem wstępnym jest jednak obliczenie zobowiązań wynikających z zawartych umów ubezpieczenia.

Wielkość zobowiązań zakładu ubezpieczeń określają rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe.

Stopień pokrycia rezerw techniczno-ubezpieczeniowych przez aktywa zakładu ubezpieczeń przedstawiono w tab. 10.

Z danych zawartych w tab. 10 wynika, że zasada realności ochrony ubezpieczeniowej jest spełniona, gdyż stopień pokrycia zobowiązań na koniec 2003 r. wynosi ok. 112% w dziale I i ok. 117% w dziale II.

Oprócz powyższego obserwowana jest także struktura aktywów przeznaczonych na pokrycie zobowiązań zakładu ubezpieczeń (tab. 11).

Tabela 10

Aktywa stanowiące pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych^a

Wyszczególnienie	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe brutto (w tys. zł)	Aktywa na pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych (w tys. zł)	Nadwyżka aktywów na pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych (w tys. zł)	Aktywa na pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych brutto (w %)
Dział I	32 064 184	35 820 822	3 756 638	111,72
– z ubezpieczeń, w których ryzyko lokaty nie ponosi ubezpieczający,	26 277 316	29 990 343	3 713 028	114,13
– z ubezpieczeń, w których ryzyko lokaty ponosi ubezpieczający	5 786 868	5 830 478	43 610	100,75
Dział II	18 639 787	21 809 456	3 169 669	117,00
Ogółem	50 703 971	57 630 278	6 926 307	113,66

^a Stan na dzień 31.12.2003 r.

Źródło: „Rocznik Ubezpieczeń i Funduszy Emerytalnych” 2004, Komisja Nadzoru Ubezpieczeń i Funduszy Emerytalnych, s. 59.

Tabela 11

Struktura aktywów na pokrycie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych^a (w %)

Wyszczególnienie	Dział I			Dział II	Ogółem
	ogółem	z ubezpieczeń, w których ryzyko lokaty nie ponosi ubezpieczający	z ubezpieczeń, w których ryzyko lokaty ponosi ubezpieczający		
Papiery skarbowe	78,58	85,23	44,39	71,12	75,75
Depozyty bankowe	3,38	2,88	5,92	6,62	4,60
Należności od reasekuratorów, cedentów, ubezpieczonych, pośredników i budżetu	0,57	0,69	–	3,39	1,64
Jednostki uczestnictwa lub certyfikaty inwestycyjne	6,65	0,81	36,69	4,26	5,75
Inne dłużne papiery wartościowe o stałej stopie dochodu	2,18	2,43	0,92	2,29	2,22
Akcje dopuszczone do publicznego obrotu na rynku regulowanym	6,42	5,37	11,81	5,51	6,07
Pozostałe aktywa	2,22	2,59	0,27	6,82	3,96
Ogółem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

^a Stan na dzień 31.12.2003 r.

Źródło: jak w tab. 10.

Z danych zawartych w tab. 11 wynika, że w skali makroekonomicznej wszystkie zakłady ubezpieczeń lokują środki w papierach skarbowych: dział I – ok. 85,2% oraz dział II – ok. 71,1% aktywów. Innymi słowy: zakłady ubezpieczeń lokują środki w bezpieczne instrumenty finansowe.

9. PODSTAWOWE WIELKOŚCI EKONOMICZNE CHARAKTERYZUJĄCE RYNEK UBEZPIECZEŃ W LATACH 2002–2003

Na zakończenie konieczne jest podanie najnowszych podstawowych wielkości charakteryzujących rozwój rynku ubezpieczeń w Polsce. Wybrane wielkości podano w tab. 12.

Tabela 12

Podstawowe wielkości opisujące rynek ubezpieczeń

Wyszczególnienie	Wartość (w tys. zł)		Udział w wartości ogółem (w %)	
	2002	2003	2002	2003
1	2	3	4	5
Składka przypisana brutto ogółem (ceny bieżące)	23 155 616	24 756 110	100,00	100,00
Dział I	9 901 564	21 166 923	42,76	45,11
Dział II	13 254 052	13 589 187	57,24	54,89
Składka przypisana brutto ogółem na 1 mieszkańca (w zł)	606	648	100,00	100,00
Dział I	261	293	42,76	45,11
Dział II	347	356	57,24	54,89
Składka przypisana brutto ogółem na 1 mieszkańca (w USD)	149	167	100,00	100,00
Dział I	64	75	42,76	45,11
Dział II	85	91	57,24	54,89
Udział składki przypisanej brutto ogółem w PKB (w %)	–	–	2,97	3,04
Dział I			1,27	1,37
Dział II			1,70	1,67
Składka zarobiona na udziale własnym ogółem	19 903 461	21 864 099	100,00	100,00
Dział I	9 622 138	10 858 129	48 34	49,66
Dział II	10 281 325	11 005 969	51 66	50,34
Przychody z lokat ogółem	6 196 765	5 507 792	100,00	100,00
Dział I	3 997 533	3 328 290	64,51	60,43
Dział II	2 199 232	2 179 503	35,49	39,57

Tabela 12 (cd.)

1	2	3	4	5
Odszkodowania i świadczenia wypłacone brutto ogółem	12 102 715	12 766 768	100,00	100,00
Dział I	4 306 738	5 150 674	35,58	40,34
Dział II	7 795 977	7 616 094	64,42	59,66
Odszkodowania i świadczenia na udziale własnym z uwzględnieniem zmiany stanu rezerw na niewypłacone odszkodowania i świadczenia na udziale własnym	11 526 062	12 543 767	100,00	100,00
Dział I	4 391 075	5 216 062	38,10	41,58
Dział II	7 134 987	7 327 705	61,90	58,42
Koszty akwizycji ogółem	2 661 338	3 194 148	100,00	100,00
Dział I	1 199 310	1 190 181	45,05	37,26
Dział II	1 462 328	2 003 967	54,95	62,74
Koszty administracyjne ogółem	3 175 381	3 060 092	100,00	100,00
Dział I	1 275 057	1 177 375	40,15	38,48
Dział II	1 900 324	1 882 717	59,85	61,52
Koszty działalności ubezpieczeniowej ogółem	5 365 683	5 716 739	100,00	100,00
Dział I	2 462 213	2 324 773	45,89	40,67
Dział II	2 903 470	3 391 966	54,11	59,33
Koszty działalności lokacyjnej ogółem	1 136 814	1 121 458	100,00	100,00
Dział I	693 719	550 689	61,02	49,10
Dział II	443 095	570 769	38,98	50,90
Przychody ogółem	26 760 345	28 024 450	100,00	100,00
Dział I	13 870 437	14 415 549	51,83	51,44
Dział II	12 889 908	13 608 901	48,17	48,56
Koszty ogółem	25 322 578	25 980 784	100,00	100,00
Dział I	13 318 318	13 276 948	52,59	51,10
Dział II	12 004 260	12 703 836	47,41	48,90
Wynik finansowy netto ogółem	1 437 765	2 043 668	100,00	100,00
Dział I	552 117	1 138 603	38,40	55,71
Dział II	885 547	905 065	61,60	44,29
Wynik techniczny ogółem	575 762	1 203 128	–	100,00
Dział I	708 658	1 126 068	–	93,60
Dział II	–132 894	77 060	–	6,40

Źródło: opracowanie własne.

Z danych zawartych w tab. 12 wynika, że wszystkie wielkości mają tendencję rosnącą, dotyczy to działań I i II. Wzrost wielkości, takich jak składka przypisana, składka zarobiona, przychody z lokat, napawa optymizmem. Jednakże wzrost takich wielkości, jak koszty działalności, odszkodowania wypłacone, koszty akwizycji, nie napawają optymizmem. W rezultacie na koniec 2003 r., w porównaniu z rokiem poprzednim, zakłady ubezpieczeń uzyskały dodatni wynik techniczny ogółem.

10. ZAKOŃCZENIE

Podsumowując nasze rozważania widzimy, że w warunkach rynkowych następuje systematyczny rozwój rynku ubezpieczeń życiowych i majątkowych. Rozwój ten nie odbywa się bez przeszkód, zwłaszcza na obszarze legislacyjnym (ciągłe zmiany). Oprócz pozytywnych tendencji obserwujemy także zjawiska niekorzystne, np. wdzieranie się kapitału obcego, przestępczość ubezpieczeniową, wzrost wypłat i rezerw z tytułu rent powypadkowych. Prowadzenie działalności ubezpieczeniowej jest skomplikowane, gdyż mamy tutaj do czynienia z różnego rodzaju zmiennymi losowymi, trudnościami nie tylko w zakresie pozyskania ubezpieczeń, procesu likwidacji i wypłaty świadczeń, ale także odszkodowań. Pomimo trudności w zakresie działalności ubezpieczeniowej obserwujemy systematyczny rozwój rynku ubezpieczeń.

Stanisław Wieteska

DEVELOPMENT TRENDS OF PROPERTY AND LIFE INSURANCE IN POLAND BETWEEN 1991 AND 2003

The life and property insurance market in Poland has been developing dynamically since 1990. The legal foundations of insurance activities have been laid down in order to make the insurance companies act in a market-oriented way. The structure of the insurance market is gradually changing in terms of the share that particular companies have in it as well as in terms of the types of sold insurance policies. The development of the insurance market is by no means trouble free. The problems it faces come about as a result of a specific nature of events, threats of various dangers.

The share of foreign capital in the capital structure of insurance companies dealing in both life insurance as well as property insurance is systematically growing. The authors describe a dynamic increase of a written premium, paid out compensations and the level of provision cover ratios in insurance companies. The analysed insurance market is serviced by agents (around 320 thousands), brokers (45 thousands) as well as 71 insurance companies. The authors present also technical accounts of insurance companies. Various aspects of competition between insurance companies are also observed.

The article includes an analysis of numerous statistical data which presents the trends and directions of change on the insurance market.